

вим догматом, що не підлягає спростуванню. Із появою нових, невідомих сьогодні, суспільних відносин, в яких виникатимуть нові, потребуючі додержання і захисту права, свободи та інтереси людини, неминуче змінуюватимуться і їх класифікації[1].

Література:

1. Аврамова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми / О. Аврамова, О.Жидко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pruk/2010_2/11.pdf.

2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права / ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР : від 19.10.1973 р., № 2148-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник / О. Ф. Скакун. Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 664 с.

4. Цвік М. В. Загальна теорія держави і права / М. В.Цвік, О. В.Петришин – Підруч. для студ. вищ. навч. закл. – Х.: Право, 2009. – 572 с.

Федоренко І.С.

(наук. кер. – ст. викл. Штепа О.О.)

*студентка V курсу психолого-педагогічного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету ім. В.Г.Короленка*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВО НА СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ

Заповіт – це особисте розпорядження особи щодо майна, яке їй належить, майнових прав та обов'язків на випадок своєї смерті. За загальним правилом право на спадкування мають особи, визначені в заповіті. Спадкоємці за заповітом – це ті спадкоємці, які мають право прийняти спадщину на основі письмового розпорядження, зробленого їй власником у встановленому законом порядку стосовно неї на випадок своєї смерті. Під зазначеними вище спадкоємцями слід розуміти тих учасників цивільно-правових відносин, для яких підставою набуття права власності на спадкове майно є положення майнового чи немайнового характеру, зазначені його власником у своєму заповіті, а не безпосередні приписи, передбачені ЦК України [3, с. 45].

Згідно з ч. 1 ст. 1235 ЦК України заповідач може призначити спадкоємцем одну або декілька фізичних осіб, незалежно від наявності у нього з цими особами сімейних, родинних відносин, а також інших учасників цивільних відносин.

Спадкодавець має право заповісти власне майно будь-яким учасникам цивільно-правових відносин. Відповідно до ст. 1222 ЦК України спадко-

ємцями за заповітом можуть бути: фізичні особи, юридичні особи, інші учасники цивільно-правових відносин [2, с. 34].

Один із аспектів ч. 1 ст. 1222 ЦК України полягає в тому, що до першої групи учасників цивільно-правових відносин належать: звичайні спадкоємці (фізичні особи, які були зачаті і народилися до відкриття спадщини); постуми (фізичні особи, які були зачаті до відкриття спадщини і народилися після настання цього юридичного факту).

Відповідно до ч. 1 ст. 1220 ЦК України підставами відкриття спадщини є смерть спадкодавця або оголошення його, в порядку встановленому законом, померлим [1, с. 56].

На сьогоднішній день виникає багато проблем щодо спадкування за заповітом. К. Сойер, зокрема, зазначає, що в заповіті з умовою, проблеми створює не лише визначення правомірності чи неправомірності тієї чи іншої умови, що міститься у тексті заповіту, але й встановлення того, чи є обставини, щодо яких висловив свою волю померлий, умовою, в залежності від якої ставиться прийняття спадщини спадкоємцем, або простим побажанням заповідача. Саме такий нюанс може кардинально змінити долю спадкоємців, як в кращу так і в гіршу сторону. Тому в даному випадку потрібно, щоб заповідач не лише вказував свою волю в заповіті, а й обґрунтовував її та чітко зазначав своє побажання і те, що він хоче щоб це чітко було реалізовано, а не сприймалися як побажання на майбутнє [4, с. 45].

У чинному законодавстві ст. 1241 ЦК передбачено перелік осіб, які підлягають обов'язковій частці у спадкуванні, з цього випливає, що неповнолітні або непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатні батьки та один з подружжя, що залишився після смерті іншого, незалежно від змісту заповіту мають право на отримання в порядку спадкування обов'язкової частки, яка б належала кожному з них при спадкуванні за законом. У даному випадку можна зазначити, що законодавець нехтує волею заповідача, оскільки спадкодавець за своєю волею обирає своїх спадкоємців і якщо він не наділяє в своєму посмертному розпорядженні вище зазначених осіб, то для цього можуть існувати певні підстави. На нашу думку, в даній ситуації слід запровадити вичерпний перелік осіб, які не могли б успадковувати обов'язкову частку (наприклад, особи, що зловживають алкогольними, токсичними чи наркотичними речовинами; вчинили злочин, проти здоров'я, честі та гідності людини, тощо) [3, с. 67].

Ще однією новелою ЦК є закріплення правового регулювання заповіту подружжя, особливість якого полягає в тому, що подружжя має право скласти спільний заповіт щодо майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності. У разі складання спільного заповіту частка у праві спільної сумісної власності після смерті одного з подружжя переходить до другого з подружжя, який його пережив. У разі смерті останнього право на спадкування мають особи, визначені подружжям у заповіті. Обов'язкова частка. Спадкоємці за законом, мають право на обов'язкову частку [4, с. 90].

Але, незважаючи на таке широке поле для реалізації волі заповідача, надане йому законом, законодавець дещо обмежив її, залишивши право на обов'язкову частку певному колу спадкоємців.

У цю категорію спадкоємців потрапляють:

- малолітні, неповнолітні діти,
- повнолітні непрацездатні діти,
- непрацездатний чоловік,
- непрацездатні батьки.

Обов'язкова частка це та частина спадщини, яка незалежно від наявності заповіту дістанеться спадкоємцям за законом. Ця частина становить половину тієї частини, яку успадкував би зазначений спадкоємець, якби заповіт був зовсім відсутнім.

Після смерті спадкодавця спадкоємець за заповітом має переважне право на прийняття спадщини, якщо ж він не реалізує це право - право на прийняття спадщини з'явиться у спадкоємців за законом [1, с. 123].

Отже, з вище зазначеного, можна зробити висновок, що інститут спадкування за заповітом не є досконалим та потребує багато змін і доповнень для усунення його недоліків не лише в теоретичних аспектах, а й в практичних. Оскільки, від цього залежить не лише реалізація волі заповідача, а й доля спадкоємців.

Література:

1. Олійник А.Ю. Правознавство / А.Ю. Олійник. - К.: Правова єдність ВАВ, 2009. - 792 с.
2. Стефанчук Р. О. Цивільне право України: Навчальний посібник / Р. О. Стефанчук. К.: Прецедент, 2005. - 350 с.
3. Заїка Ю.О. Українське цивільне право Навч. посіб. / Ю.О. Заїка — К.: Істина, 2005. — 312 с.
4. Борисова В.І. Цивільне право України: у 2 т. Том 1 підручник / За заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. — К.: Істина, 2007. 480 с.

Соболєвської І.В.

(наук. кер. – ст. викл. Штепа О.О.)

*студентка V курсу факультету філології та журналістики
Полтавського національного педагогічного
університету ім. В.Г.Короленка*

АВТОРСЬКЕ ПРАВО: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Література, наука і мистецтво є проявами духовної творчості людини. Результати названих видів творчості різноманітні за способами об'єктивного вираження, невичерпні за формами і переліком.

Історія авторського права сягає дуже давніх часів. Виникнення його пов'язано насамперед з появою цензури і поділом культурної спадщини